

Izveštaj sa učešća ministra odbrane Dragana Krapovića na sastanku ministara odbrane zemalja članica i posmatrača Američko – jadranske povelje (A5), u Skoplju, R. S. Makedonija, 15. i 16. novembar 2023.godine

Ministar odbrane Dragan Krapović učestvovao je na poziv ministarke odbrane Republike Sjeverne Makedonije Slavjanke Petrovske, na sastanku ministara odbrane zemalja članica i posmatrača Američko - jadranske povelje (A-5), koji se održava 15. i 16. novembra 2023. godine, u Skoplju, R. S. Makedonija, a u okviru makedonskog predsjedavanja A5 inicijativom.

Sastanak u Skoplju je bio prilika da se razmotre budući modaliteti razvoja regionalne saradnje zemalja članica i posmatrača A5 u domenu odbrane, da se razgovara o perspektivi Američko – jadranske povelje (A-5), zajedničkom doprinosu NATO misijama, sa fokusom na mogućnost zajedničkog učešća u međunarodnim misijama i operacijama. Na sastanku su pored ministra Krapovića i ministarke odbrane RS. Makedonije, prisustvovali ministri odbrane R.Albanije, R. Kosova, pomoćnica sekretara za odbranu SAD, pomoćnik ministra odbrane BiH, državni sekretar MO R. Srbije, zamjenik generalnog direktora sa politiku odbrane Ministarstva odbrane R. Slovenije i načelnik sektora za bilateralnu i multilateralnu saradnju u MO Hrvatske.

Sastanak je otvorila **ministarka odbrane R.S. Makedonije Slavjanka Petrovska**, koja se zahvalila svima na odzivu ovom važnom jubilarnom događaju. Naglasila da se ove godine navršava 20 godina od postojanja Američko-jadranske povelje (A5), koja je dokazala da predstavlja uspješan regionalni mehanizam za zemlje Zapadnog Balkana. Istakla očekivanje da će ova povelja nastaviti da bude temelj saradnje zemalja ZB, te opravdati simbol stabilnosti saradnje naših zemalja. Petrovska je kazala da je uspjeh ove povelje nedvosmislen, imajući u vidu ciljeve, te mjerljive rezultate koji se ogledaju u činjenici da su se tokom proteklih godina 4 zemlje članice A5, pridružile NATO alijansi. Osvrnula se na činjenicu da sve zemlje regiona ZB moraju imati otvoren dijalog i zajednički raditi na izazovima sa kojima se suočavamo, kao što su sajber napadi, regionalne nestabilnosti, ekonomske migracije. Petrovska se osvrnula na predsjedavanje RS Makedonije A5 inicijativom u 2023.godini i kazala da je uložena značajan trud i posvećenost, kako bi se pored aktivnosti iz Akcionog plana predsjedavanja, implementirao Koncept za revitalizaciju, a koji je inicirala Crna Gora tokom predsjedavanja A5 u prošloj godini. Navela takođe da je jedan od mjerljivih rezultata uspješnosti ove povelje, bio zajednički dogovor vezano za upućivanje pripadnika vojski zemalja članica A5 u NATO misiju u Iraku, u cilju unaprjeđenja obuke i obrazovanja Vojne akademije u Iraku (Iraq Military Academy), a kroz Program unaprjeđenja odbrambenog obrazovanja (Defense Education Enhancement Program). Osvrnuvši se na globalne bezbjednosne izazove kazala da RS. Makedonija čini sve u njenoj moći da spriječi opasnosti koja dolazi iz Rusije, a koja definitivno ima za cilj da destabilizuje region, te ugrozi strateške i nacionalne interese. Osudila agresiju Rusije nad Ukrajinom, te kazala da će RS. Makedonija osujetiti svaki pokušaj uticaja, koji ugrožava strateške i nacionalne interese.

Ministar odbrane Crne Gore Dragan Krapović je čestitao RS. Makedoniji na uspješnom predsjedavanju Američko jadranskom poveljom A5 tokom ove godine i naglasio važnost postojanja regionalnih inicijativa, a koje imaju za cilj da dodatno unaprijede dobrosusjedske odnose, da se učvrsti povjerenje među državama ZB i iskaže spremnost da se zajedničkim naporima doprinese globalnom miru i stabilnosti. Dodatno istakao važnost implementacije Koncepta za revitalizaciju tokom makedonskog predsjedavanja, koji je jedan od najznačajnijih doprinosa budućem radu Povelje. Naglasio zadovoljstvo činjenicom da je tokom svog

prošlogodišnjeg predsjedavanja, Crna Gora bila nosilac izrade Koncepta, koji je definisao određene prioritete, koje su implementirani tokom ove godine. On je ukazao na kvalitetne regionalne i bilateralne veze medju članicama i posmatračima A5, te se u tom smislu osvrnuo na značaj zajedničkog učešća u ISAF misiji, u Avganistanu, koji je bio jedan od prvih projekata u okviru A5. U tom smislu iskazao uvjerenje, da će sve zemlje članice naredne godine, tokom predsjedavanja R. Albanije ovom poveljom, uspjeti da realizuju zajednički doprinos kolektivnom miru i stabilnosti i uputiti pripadnike naših vojski u NATO misiju u Iraku. Doprinos NATO misiji u Iraku bi bio u cilju unaprjeđenja obuke i obrazovanja Vojne akademije u Iraku, što bi nedvosmisleno bio još jedna dokaz zajedničke uspješne saradnje na tom planu.

Imajući u vidu da su ciljevi ove Povelje unaprjeđenje razvoja i jačanje bezbjednosti u regionu ZB, Krapović je kazao da je veoma važno da zemlje ZB blisko sarađuju, kako bi pružili podsticaj zemljama koje su u tranziciji ka integracionim procesima i približavanja Evropskoj Uniji. On je potvrdio punu spremnost Crne Gore za zalaganje promocije evroatlantskih vrijednosti, te da je fokus 44. Vlade Crne Gore na usklađivanju sa vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, uz posvećenost NATO članstvu. Osvrnuo se takođe na bezbjednosnu situaciju u svijetu, agresiju Rusije nad Ukrajinom, te konflikte u pojasu Gaze. Kazao je da akt agresije na jednu suverenu državu Ukrajinu predstavlja izazov za evropsku bezbjednost, kao i bezbjednost Alijanse i država koja se nalaze na njenom istočnom krilu.

Ministar odbrane R. Albanije, Niko Peleši, je čestitao RS. Makedoniji na uspješnom predsjedavanju Američko jadranskom poveljom, te istakao da je implementacija Koncepta za revitalizaciju podigla saradnju zemalja ZB na veći nivo i da će R. Albanija, kao naredna predsjedavajuća ovom inicijativom, nastaviti istim intenzitetom, u cilju održavanja kontinuiteta i implementiranja zadatih ciljeva iz navedenog Koncepta. Istakao značaj saradnje medju državama ZB, te apostrofirao otvoreni dijalog i međusobnu podršku. U tom smislu kazao da R. Albanija podržava politiku otvorenih vrata i smatra da R.Kosovo treba da postane punopravna članica Američko jadranske povelje, jer *status quo* ne može trajati dugo. Iskazao očekivanje da će se tokom naredne godine, kada R. Albanija preuzme predsjedavanje A5, pripadnici naših vojski uputiti u NATO misiju u Irak. Osvrnuo se na nemile događaje koji su se desili u R. Kosovo 21.septembra, kada su stradali policijski službenici, te kazao da su događaji ove vrste signal našeg društva da se pojača dijalog i transparentnost medju državama. Naglasio je da je važno podsjetiti se da naše zemlje dijele iste političke vrijednosti i zajedno koračaju ka istom cilju, učlanjenju u Evropsku uniju.

Pomoćnica sekretara za odbranu SAD, Seleste Valander je pohvalila predsjedavanje RS. Makedonije ovom važnom inicijativom, te kazala da je Američko jadranska povelja podignuta na veći nivo zbog konkretnih i mjerljivih rezultata. Naglasila da je saradnja naših zemalja od izuzetne važnosti u trenutcima sadašnje globalne bezbjednosne situacije. Kazala da naše zemlje nisu samo saveznice, već prijatelji koji su ujedinjeni u pogledu vizije mirne i stabilne Evrope, a koja slijedi i poštuje principe slobode i vladavine prava. Istakla da Sjedinjene Američke Države i dalje ostaju posvećene politici otvorenih vrata NATO alijanse, u cilju sigurne i stabilne Evrope, te naglasila da je ponosna na dobre odnose sa zemljama članicama Američko jadranske povelje. Osvrnuvši se na incident koji se dogodio u septembru na Kosovu, kada je bilo žrtava, kazala da je potrebno da se kroz dijalog nađe kompromis, koji će doprinijeti bezbjednosti regiona ZB. Pozvala zemlje NATO saveznice da osude agresiju Rusije nad Ukrajinom i naglasila da je vojni napad na nezavisnu i suverenu državu kršenje međunarodnog prava i suštinskih principa na kojima je izgrađen međunarodni poredak zasnovan na poštovanju pravila. Zahvalila se državama

koje su uvele sankcije Rusiji, prihvatile izbjeglice iz Ukrajine i doprinijeli jačanju kapaciteta Oružanih snaga Ukrajine.

Pomoćnik ministra odbrane BiH, Slaven Galić je kazao da je Američko-jadranska povelja regionalni sigurnosni okvir, koji je formiran u cilju udruživanja resursa kako bi zemlje regiona ZB mogle uspostaviti otvoren diplomatski dijalog, a u cilju međusobnog povjerenja. Osvrnuo se na zajedničke ciljeve zemalja članica ove povelje i kazao da je važno da sarađujemo kako bi se suočili sa zajedničkim izazovima i ubrzali evropsku integraciju našeg regiona. Istakao da Američko-jadranska povelja naglašava važnost jedinstva i zajedničkih težnji u cilju napretka regiona ka svjetlijoj budućnosti. U tom smislu istakao značaj produžetka mandata EUFOR ALTHEA misije u BiH, te istakao zahvalnost posvećenom sigurnom i stabilnom okruženju u BiH.

Načelnik sektora za bilateralnu i multilateralnu saradnju u Ministarstvu odbrane Hrvatske Igor Gabrić je pozdravio predsjedavanje RS. Makedonije i kazao da će novi ministar odbrane ujedno obavljati i funkciju potpredsjednika Vlade R. Hrvatske. Tom prilikom istakao važnost zajedničkog angažovanja u međunarodnim misijama i operacijama kao nesumnjivom doprinosu kontinuiranom unaprjeđenju saradnje zemalja regiona. Takođe, naglasio važnost jačanja međusobnog povjerenja i unaprjeđenja saradnje kako na multilateralnom, tako i na bilateralnom nivou između zemalja članica. Kazao da se globalna bezbjednosna situacija dinamično mijenja, te da isključivo zajedničkom saradnjom možemo spriječiti uplitanje trećih strana u unutrašnja pitanja naših država. Gabrić je apostrofirao posvećenost evropskim i evroatlantskim integracijama naših zemalja, u cilju obezbjeđivanja stabilnosti, sigurnosti i otpornosti područja Jugoistočne Evrope.

Predstavnici zemalja R. Srbije, R. Kosovo i R. Slovenije učestvovali su u dijelu sesije koji je otvoren za zemlje posmatračice.

Državni sekretar MO Srbije Nemanja Starović je ukazao na značaj formata regionalnih inicijativa, na kojima možemo diskutovati o pitanjima od zajedničkog interesa. Informisao sagovornike o doprinosu MO Srbije i Vojske o konkretnim oblicima saradnje u regionu ZB. Naglasio da je R. Srbija posvećena demokratskim vrednostima i stabilnosti, podržava ponovno uspostavljanje dijaloga između Beograda i Prištine, koji predstavlja alat u cilju rješavanja otvorenih pitanja. Starović je kazao da je *„KFOR jedina legitimna vojna formacija na prostoru Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija te da se Republika Srbija čvrsto protivi promociji nelegalne jednostrano priznate nezavisnosti tzv. „Kosova“ u okviru A5, što bi dodatno narušilo napore za normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, koji se realizuje pod pokroviteljstvom Evropske unije i uz podršku Sjedinjenih Američkih Država“*.

Ministar odbrane Republike Kosovo Ekip Makedonci je kazao da regionalni formati poput Američko-jadranske povelje A5 su važni ne samo u cilju održavanja kontinuiteta razgovora i unaprjeđivanja regionalne saradnje, već i za razmjenu mišljenja o aktuelnoj bezbjednosnoj situaciji u regionu a i šire. U tom smislu, ministar Makedonci je osudio agresiju Rusije nad Ukrajinom, istakao značaj učešća zemalja na Ukrajinskoj kontakt grupi, koja služi kao platforma donošenja odluka o zajedničkoj pomoći Ukrajini. Osvrnuo se na status Republike Kosova u A5 inicijativi te kazao da ta zemlja zaslužuje punopravni status članice u navedenoj Povelji, te pozvao ostale zemlje da podrže njihove namjere.

Republika Slovenija se uvijek zalaže za saradnju u okviru ovakvih i sličnih formata, koji promovišu otvoreni dijalog među zemljama ZB, naglasio je **zamjenik generalnog direktora za politiku odbrane u MO Slovenije, Aljoša Selan**. Iako Slovenija, kao zemlja koja učestvuje po pozivu na

A5 sastancima, podržao aktivnosti u okviru iste i naglasio važnost zajedničke saradnje zemalja Jugoistočne Evrope. Osvrnuo se na značaj zajedničkog djelovanja u okviru sajber izazova sa kojima se mnoge zemlje suočavaju, te istakao značaj prvog regionalnog Centra za obuku iz oblasti sajber bezbjednosti, koji je otvoren u Podgorici, a koji su formirali R. Slovenija, R. Francuska i Crna Gora, u cilju jačanja operativnih i strukturnih kapaciteta u borbi protiv sajber kriminala. Kada je posvećenost multilateralizmu u pitanju, Selan kazao da od januara 2024. godine R. Slovenija preuzima predsjedavanje SB UN.

Na kraju sastanka zemlje članice Američko jadranske povelje A5 **usvojili su Zajedničku izjavu** kojom je izražena podrška nastavku saradnje, te definisani prioriteti buduće saradnje. Takođe, Izjavom se potvrđuje dalja posvećenost članica i posmatrača budućem radu A5 inicijative, kao i iskazuje odlučnost da se zajedničkim naporima unaprjeđuje odbrambena regionalna saradnja, čime će se doprinijeti i jačanju mira i globalne stabilnosti.

Na marginama sastanka ministara odbrane zemalja članica i posmatrača Američko - jadranske povelje (A-5) u Skoplju, ministar odbrane Crne Gore Dragan Krapović je imao bilateralne susrete sa pomoćnicom sekretara za odbranu SAD, Seleste Valander, ministarkom odbrane RS. Makedonije, ministrom odbrane R. Kosova, kao i sa državnim sekretarom MO Srbije Nemanjom Starovićem.

Na sastanku sa Valander ministar Krapović je izrazio zadovoljstvo zbog susreta i naglasio da su SAD najvažniji strateški partner Crne Gore, a posebno u pogledu bilateralne saradnje u oblasti odbrane. Istakao značaj kontinuirane podrške koju SAD pruža Crnoj Gori u pogledu reformskih procesa u domenu odbrane, naglasivši da je dobra saradnja dvije NATO članice platforma daljeg jačanja odbrambenih odnosa. Ponovio spremnost Crne Gore za zalaganje promocije evroatlantskih vrijednosti, te da je fokus 44. Vlade Crne Gore na usklađivanju sa vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, uz posvećenost NATO članstvu. Ministar Krapović kazao da će CG nastaviti da unaprjeđuje interoperabilnost Vojske Crne Gore, te ostati posvećena ulaganju u modernizaciju, opremanje i edukaciju ljudstva. Istakao uvjerenje da će SAD kao i do sada nastaviti da podržavaju CG u ispunjavanju navedenih prioriteta. Važnost saradnje dvije zemlje u oblasti školovanja crnogorskih podoficira, oficira i kadeta na prestižnim vojnim ustanovama u SAD, saradnjom u okviru sajbera, nabavki i donacija, te saradnjom sa saveznom državom Mejn, je od nemjerljivog značaja. Krapović kazao da učešće pripadnika VCG i Vojske SAD na zajedničkim vježbama doprinose značajnoj interoperabilnosti crnogorskih vojnika. Ministar Krapović se posebno osvrnuo na zajedničke aktivnosti u pogledu unaprjeđenja postojećih odbrambenih kapaciteta. Informisao takođe da Crna Gora kontinuirano bilježi rast po pitanju izdvajanja za odbranu, te da je za 2023. godinu planirala da izdvoji 2% odbrambenog budžeta, dok se za narednu godinu očekuje da isti bude minimum 2% BDP, uz nastojanje da taj iznos bude i nešto veći.

Valander je izrazila je zadovoljstvo susretom i prilikom za upoznavanje, imajući u vidu da je ministar nedavno postavljen na funkciju ministra odbrane Crne Gore. Istakla zadovoljstvo dosadašnjom bilateralnom saradnjom Crne Gore i SAD u domenu odbrane, te ukazala na spremnost da se saradnja intenzivira u predstojećem periodu. U tim smislu kazala da razmotrimo mogućnost što skorijeg održavanja Bilateralnih odbrambenih konsultacija u Podgorici ili Vašingtonu, kada će biti prilike za susrete i razgovore o saradnji u oblastima koje su od obostranog interesa. Takođe, izrazila je očekivanje da će Crna Gora nastaviti sa procesom modernizacije i unaprjeđenja odbrambenih kapaciteta, kao i da će ostati pouzdan partner međunarodne zajednice. Kazala da je raduje činjenica što je Crna Gora planirala da dostigne 2%

odbrambenog budžeta, te da je ta informacija od velike važnosti, imajući u vidu pripreme za NATO Samit u Vašingtonu, za koji pripremaju pregled koliko je koja zemlja izdvajala za budžet za odbranu. Valander je kazala da SAD pomno prati ZB, te da pruža podršku Crnoj Gori, a u cilju daljeg razvoja crnogorskog odbrambenog sistema.

Krapović i Petrovska su pohvalili saradnju Crne Gore i RS. Makedonije u oblasti odbrane koja se realizuje planiranom dinamikom, te svakako naglasili važnost kontinuiteta i unaprijeđenja iste, a u cilju održavanja odnosa trajnog prijateljstva i međusobnog uvažavanja dvije zemlje. Ministar Krapović istakao da jedan od najvažnijih oblasti saradnje je školovanje crnogorskih kadeta na Vojnoj akademiji „General Mihailo Apostolski“ u Skoplju, na kojoj trenutno imamo 13 kadeta, te da je značajno da pohađaju program zasnovan na standardima i praksi sličnih obrazovnih institucija ostalih NATO zemalja. Petrovska kazala da je će RS. Makedonija nastaviti da saraduje sa prijateljskom zemljom Crnom Gorom, te pružati podršku u oblastima od obostranog interesa. Istakla značaj zajedničkog učešća u Borbenoj grupi pojačane budnosti (eVA) u R. Bugarskoj te potencirala mogućnost što RS. Makedonija može pružiti priliku Vojsci Crne Gore da se trenira i obučava se na poligonu „Krivolak“. Ministri izrazili želju da dvije tradicionalno bliske zemlje rade na intenziviranju saradnje i davanju ličnog doprinosa u cilju održavanja kontinuiteta i kvaliteta. Ministarka Petrovska uputila kolegi Krapoviću poziv da zvanično posjeti RS. Makedoniju.

Na sastanku ministra Krapovića i ministra Makedonci razgovarano je o bilateralnoj odbrambenoj saradnji Crne Gore i R. Kosova, te istaknuta namjera za unaprijeđenjem iste. Ministar Krapović potvrdio orjentisanost Crne Gore ka evropskim i evroatlantskim integracijama te naglasio da je od izuzetne važnosti da EU i NATO ostanu dugoročno posvećeni ZB. Izraženo obostrano zadovoljstvo potpisanim Memorandumom o saradnji u oblasti odbrane dvije zemlje, kao i Planovima za bilateralnu saradnju u proteklom godinama, naglasivši da je to dodatni dokaz dobrih odbrambenih bilateralnih odnosa i podstrek za unapređivanje istih u narednom periodu. Ministar Krapović istakao značaj KFOR NATO misije, te ukazao na važnost prisustva NATO snaga, a u cilju stabilnosti regiona, posebno u periodu velikih bezbjednosnih izazova za evropsku i evroatlantsku bezbjednost. Ministar Makedonci je pozvao ministra Krapovića u zvaničnu posjetu, kada mu agenda bude dozvolila.

Satanak ministra Krapovića i državnog sekretara MO Srbije Nemanje Starovića je bio prilika da se dva ministra osvrnu na dosadašnje bilateralne odbrambene odnose dvije zemlje. Konstatovano je da jačanje dobrosusjedskih odnosa dvije zemlje, a i ostalih zemalja u regionu je od ključnog značaja za stabilnost Zapadnog Balkana. Istkazana obostrana namjera za zajedničko zalaganje i međusobno poštovanje nacionalnih odluka, što predstavlja preduslov za kvalitetnu i sadržajnu saradnju kako na bilateralnom, tako i na regionalnom nivou, u kojima CG i R. Srbija daju svoj veliki doprinos. Istaknut značaj saradnje VMA u Beogradu i VMC u Podgorici, kao i pružen podstrek za intenziviranje saradnje u oblasti ABHO, logistike.